

MƏDƏNİYYƏT

BİR vaxtlar müəllimi, Adil İsgəndərov "Axırıncı aşırım" filminə Kərbəlayi roluna görə ona verilən mükafatdan imtina edərək "Bu mükafat Məlik Dadaşova düşür, Qəmlonu yaratdığına görə" demişdi. İnsan taleyi belədir, hansı məqamdası qədri bilinir, qiymətləndirilir, hansı məqamdası çox ucuz tutulur. Əsas odur özündən sonra xəyallarda, düşüncələrdə qala biləsən. Məlik Dadaşov xəyalarda, düşüncələrdə qala bilənlərdəndir. Bu gün onun adını çox övladlar daşıyır, onlardan biri də öz nəvəsidir, Gülnarə Dadaşovanın oğlu Məlik. Şöklü Məliyin adını daşıyan uşaq istedadlı adamları heç vaxt ətrafdakılar, mühit bir-mənalı qarşılmaz.

Onlar haqqında ziddiyyətli fikirlər dolur. Əslində bunlar hamısı onlara qarşı ətrafdakıların-həmkarlarının qısqıncılığından qaynaqlanır. İstedadlı adamlara qısqıncılıqdan, paxıllıqdan badalaq vurulur, bu badalaqlar uğuru ləngidirsə də, qarşını ala bilmir. Adam yaranışından istedadlıdırsa, onun gördüyü ən xırda iş də gözə sanballı gələcək, özünü bürüzə verəcək və zaman keçdikcə o şəxs artıq heç bir iş görməyə belə adı bəs edəcək ki, ətrafdakıların qısqıncılığı birə-beş artsın. Söhbət mədəniyyət aləmindən gedirsə, mədəniyyətin səlahiyyətli də o adamın varlığını nə dana bilir, nə də qəbul edə, çünki bu adam özünü yoxmuş kimi apara bilmir, hər adımı "varam" deyir. Onu həm sevnələr çoxdur, həm də sevməyənlər, sevməyənlər əsasən onun asılı olduğu sahədəndir. Bu münasibət müxtəlif şəxsiyyətlərdə özünü fərqli göstərir. Kimisi bu münasibətə - paxıllıqlara, qısqıncılıqlara bir görməzlik, yoxmuş kimi heç bir reaksiya vermədən öz yolu ilə gedir, bəzən badalaqdan yıxılır, durub yenə irəliləyir. Kimisi isə görür və gördüklərini də car çəkir ki, görürsünüz filankəslər imkan vermir, maneə olur. Bu adam sınır, sarsılır, aqressivləşir. Bugünkü yazımızın qəhrəmanı ikincilərdəndir. Sənətində misilsiz uğurları vardı, oynadığı hər bir obraz şedevr olurdu, bu onun özündən asılı deyildi, genindən, qanından gəlirdi, istedadlı idi adam. Amma ona veriləcək rolu əlinə çathaçatda qamarlayıb alırdılar, yüksək bir kürsüyə gedərkən onu badalaq vurub yıxırdılar, başqasını göndərirdilər o yerə. Bütün bunlar onun xarakterinə pis təsir göstərirdi... Bakıda, neft sənayesində bir nəfər də işləyirdi. İndiyə qədər adı neft şəfləri arasında çəkilməyib, amma Sovet hökumətinin arxivlərindən onun neft buruqlarının sənədləri çıxıb. Nobellərlə birgə çalışmış Yusif kişi. Xanımı evdar qadın idi, üç oğul böyüdü, tərbiyə edirdi. Uşaqların sonbeşiyi Məlik idi. Atası Şöklü Məliyin şərəfinə onun adını belə qoymuşdu

Sürgün, müharibə, kontuziya

Bu ailə də dövrünün bir çox imkanlıları kimi Sovet imperiyasının qurbanına çevrildi. Ailənin böyüyü, ata sürgünə göndərildi. Yerdə qalanlar səslərini içlərinə salıb, soyadlarını belə dəyişib yaşamağa məcbur oldular. Çox sonralar bəraət alıb vətənə qayıdan ata 1971-ci ildə xanımının vəfatından sonra dünyasını dəyişir. Ailənin böyük oğlu Salman Dadaşov aktyor olub. "Onun böyük ürəyi" filminə Oqtay rolunu canlandırır. Sonralar Sumqayıt teatrının rəhbəri olub. İkinci qardaş Sü-

"Bu mükafat Məlik Dadaşova düşür, Qəmlonu yaratdığına görə"

leyman Dadaşov - Brilyant Dadaşovanın atası riyaziyyat müəllimi idi. Universitetdə dərs deyirdi. Süleyman müəllim həm də qarmonda, pianoda gözəl ifa edərdi. Amma yalnız ailədaxili məclislərdə. Məlik Dadaşov isə uşaqlıqdan incəsənətə bağlı olub. Musiqiyə gedər, kontrabasda çalarmış. Bununla belə orta məktəbi qurtaranda sənədlərini Tibb İnstitutuna verib. Qəbul olunub, amma eləbirinci kursdan hiss edib ki, yerində deyil, onu səhnə daha çox çəkir. Tale yenə öz işini görür, müharibə başlayır. Məlik Dadaşov müharibəyə getməli olur. 1943-cü ildə aldığı kontuziyaya görə qaytarılır və uzun müddət müalicə olunur. Müalicədən sonra hərbi hissələrdə musiqiçi kimi fəaliyyət göstərir. 1945-ci ildə müharibədən qayıdan Məlik Dadaşov

Gənc Tamaşaçılar Teatrına yollanır və orda aktyor kimi işə götürülür. Az sonra sənədlərini Teatr İnstitutuna (indiki Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) verir. Adil İsgəndərovun sinfinə daxil olur. Səhnəyə gəlişi 1946-cı ilə təsadüf edir. Səhnə fəaliyyətinə Zaqatalada yenidən açılmış teatrda başlayır. 23 yaşlı gənc aktyor Zaqatala teatrında əsas rolların ifaçısı idi, əsas qadın obrazlarını isə Sofiya Hüseynova adlı gənc aktrisa oynayırdı. Bu tərəf-müqabiliyi bir gün bir ailənin əsasının qoyulması ilə nəticələnir. Məlik Dadaşov gənc Sofiya ilə ailə qurur. Bu izdivacdən 1946-cı ildə gələcəyin daha bir aktyoru Rafael Dadaşov dünyaya gəlir. Bu gün Rafael Dadaşovun atası haqda bir kəlmə belə demək istəməməyini başa düşmək olar, çünki ata onu körpə yaş-

larında tərki edib, gənc Sofiya oğlu Rafaelə təkbaşına tərbiyə verib. Tale onları ikilikdə müxtəlif teatrlara atıb, Sofiya xanım Naxçıvan Teatrında işləyəndə xalq artisti fəxri adı alıb. Həmin dövrdə Məlik Dadaşov çoxdan Milli Dram Teatrında çalışırdı və ikinci dəfə ailə qurmuşdu. Milli Teatrda bir-birinin ardınca obrazlar yaradırdı, kinostudiyada filmlərə çəkilirdi. Həm müəllimi Adil İskəndərov, həm də sənət yoldaşı Həsən Turabov onu teatrdə və kinoda bacarığına görə irəli çəkirdilər. İkinci evliliyindən isə Məlik Dadaşovun iki qız övladı dünyaya gəlmişdi. Qızlardan biri gənc yaşlarında xərcəng xəstəliyindən vəfat edib. İkinci qız isə hazırda Amerikada ailəsi ilə birgə yaşayır.

Prototip onu ölümə hədələdi

Məlik Dadaşov 100-dən çox tamaşada, 50-dən çox filmə müxtəlif çalarlı obrazlar yaradıb. Filmə ilk rolu 1961-ci ildə Lətif Səfərovun Ənvər Məmmədovun ssenarisi əsasında çəkdiyi "Leyli və Məcnun"da olur. "Axırıncı aşırım"da Qəmlə ilə kino tarixinə adını qızıl hərflərlə yazıb Məlik Dadaşov. "Dəli Kür"də Molla Sadıq, "Koroğlu"da Bolu bəy, "O dünyadan salam"da Şeyx Nəsrullah, "Birisə gün gecə yarısı"nda Nəriman Nərimanov, "Bir məhəlləli iki oğlan"da Nazif, "Ulduzlar sönmür"də general Mehmandarov, "26 Bakı komissarı"nda Əzizbəyov, "Müharibəni görən adam"da Niyazxan, "Fəryad"da Aram Xaçaturyan Məlik Dadaşovun içindən keçirdiyi - yaratdığı obrazlardır. 1985-ci ildə Məlik Dadaşov "Azərbaycanfilm" və "Belorusfilm" in birgə istehsal etdiyi "Müsaibə götürən adam" filmində çəkilir. Siyasi məsələlərə görə Pakistanda zəhərlənən Anatoli Kavaleznik haqqında olan filmə Məlik Dadaşov bu ölkənin əks-kəşfiyyat komissarı Niyaz xan obrazını yaradır. Film çəkilən zaman sağ olan Niyaz xan bundan xəbər tutur və onun obrazını yaradacaq aktyoru öldürəcəyi ilə hədələyir. Buna görə də filmin Pakistanda aparılmalı olan çəkilişləri təxirə salınır. Məlik Dadaşovu da Pakistana qoymurlar. Filmin çəkilişləri İcraçılıqda aparılır. Məlik Dadaşov başqa rollara görə də hədə-qorxu ilə üzləşib. "Axırıncı aşırım"da Qəmlonu, "Fəryad"da erməni obrazını, "Dəli Kür"də mollanı, "Ölülər"də Şeyx Nəsrullanı oynayırdı. "Atam o rolu ifa etmək istəmirdi. Ümmiyyətlə, atam yaradıcılığı boyu iki rolu ifa etmək istəməyib. Erməni rolunu, bir də "Ölülər"də Şeyx Nəsrullanı. Şeyx Nəsrullanı ona görə oynamaq istəmirdi ki, özü axır vaxtlar namaz qılırdı. Deyirdi, mən Allaha ibadət eləyirəm, amma "Ölülər"də Allaha qarşı çıxıram. "Fəryad" filminə isə düşmən obrazı yaratmalı idi. Bu rolu heç oynamaq istəmirdi. Yadımdadır ki, Ceyhun Mirzəyev yalvarırdı atama, deyirdi ki, bu rol sizə yazılıb. Atam onun sözündən çıxmırdı, yaratdı o obrazı. Əslində, bu tipaj sovet dövründə general Baqramyan var idi, onun obrazı idi. O da keçəl idi. Atamın da saçlarını qırxmışdılar. Atam əvvəl nə qədər çalışırdısa, alınmırdı. Bilirsiniz, çox çətin rol idi. ..

(davamı var)

Ramilə Qurbanlı